

75 JAAR PAX CHRISTI

Driekwart eeuw geleden, in de jaren onmiddellijk volgend op de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog, werd de vereniging "Pax Christi" opgericht. Het is een beweging vanuit de samenleving die zich inzet voor vrede en gerechtigheid wereldwijd. Ze laat zich daarbij leiden door de twee grondbeginselen van de christelijke sociale leer: de onvervreembare waardigheid van de menselijke persoon, de 'human dignity', en het algemeen welzijn, het 'common good'.

Het eerste principe, de *human dignity*, is onvoorwaardelijk en niet onderhandelbaar, ze is ingegrift in de menselijke natuur vóór iedere ordening van de samenleving en voor iedere civiele wetgeving en iedere politieke besluitvorming. Ze is de basis van de rechten van de mens, die, zoals in onze grondwet wordt erkend, onaantastbaar en ondeelbaar zijn. 1) De human dignity geldt voor 'elke mens', zonder onderscheid. Het is onaanvaardbaar dat ze mensen ontzegd wordt door inhumane levensomstandigheden, door leven onder de armoedegrens, zonder onderwijs en medische verzorging, door discriminatie, onderdrukking, terrorisme, oorlog of genocide. 2) Ze geldt tevens voor 'heel de mens'. De menselijke 'persoon' is niet alleen een fysiek individu, ze is ook psychisch, sociaal, politiek en cultureel, moreel en spiritueel; als ondeelbaar levend wezen. Heel de mens omvat in het bijzonder de relationele binding met de medemens en met Degene, die ons allen overstijgt.

Het tweede beginsel, het *common good*, is complementair aan het eerste. Mensen zijn allen deel van een gemeenschap, van elkaar afhankelijk en voor elkaar medeverantwoordelijk. Het algemeen welzijn heeft als doelstelling de best mogelijke voorwaarden te scheppen voor een humaan en humaniserend bestaan voor allen. Het gaat daarbij niet alleen om de fysieke basisbehoeften van de mensen, maar ook om de bevordering van hun integrale ontwikkeling. Arme en kwetsbare mensen aan de onderkant van de samenleving moeten daarbij voorrang krijgen

Deze beginselen van de sociale leer overstijgen zowel de politiek als de economie, ze zijn 'meta-politiek' en 'meta-economisch'. De uit de menselijk waardigheid voortvloeiende rechten van de mens worden niet door de staat geconstitueerd. De staat, de politiek en de economie, zijn gehouden de mensenrechten te allen tijde te respecteren en te waarborgen, ook wanneer dat zou indruisen tegen een - verondersteld - nationaal of eigen belang.

Het algemeen welzijn vraagt om toepassing van de *solidariteit* ofwel van de bereidheid om effectief bij te dragen aan de verwerkelijking van het 'common good' op alle niveaus. Dat vergt aandacht en zorg voor noden in de eigen samenleving en elders, met matiging van eigen belangen en met daadwerkelijke steun van menskracht en middelen. Dit geldt allereerst in ons eigen land, waar nog honderdduizenden mensen leven zonder fysieke en 'humane' bestaanszekerheid, in armoede en sociale uitsluiting. Dit geldt bovendien in hoge mate voor de solidariteit wereldwijd.

Bij deze principes van de sociale leer gaat het niet om levens- of geloofsopvattingen, maar om 'ethische' principes, die voor ieder mens gelding hebben, zonder onderscheid van religie of

levensbeschouwing. Dit houdt in dat niet alleen burgerlijke overheden, politici en ondernemers, maar ook leiders van kerkelijke en maatschappelijke groeperingen steeds hun beleidsplannen en beslissingen dienen te toetsen aan de 'human dignity' en het 'common good'. Alleen door gezamenlijke inspanning kunnen zij komen tot de juiste afwegingen omtrent universele waarden in antwoord op actuele problemen en uitdagingen.

Dit vraagt niet om een discussie of debat, waarin uitsluitend het eigen inzicht en gelijk verdedigd wordt, maar om een authentieke *dialogo*. Dat is een open gedachtewisseling, waarbij niemand wordt uitgesloten, maar samen gestreefd wordt naar beter begrip en aangepast beleid voor de uitdagingen, waarmee we worden geconfronteerd. Een authentieke dialoog vereist van alle gesprekspartners allereerst zelfkritiek, want zonder zelfcorrigerend vermogen worden superioriteitsgevoelens en fundamentalisme obstakels voor vooruitgang. Vervolgens dienen de gesprekspartners open te staan voor positieve elementen in andere culturen, levensbeschouwingen of religies, zodat wederzijdse verrijking mogelijk is. Dan is, tenslotte, een gezamenlijke inzet vereist voor het algemeen welzijn waardoor de deelbelangen met elkaar in evenwicht worden gebracht. Waar nodig zullen ook offers gevraagd mogen worden, zeker van de meer daadkrachtige en stemhebbende ten gunste van de minder bedeeden en de meest kwetsbaren in de samenleving

Deze dialoog wordt steeds relevanter en urgenter, gezien de vele crises en gevaren die wereldwijd de vrede en gerechtigheid bedreigen. a) Een humane opvang van migranten en vluchtelingen kan niet zonder solidariteit op Europees, nationaal en ook gemeentelijk niveau. b) Herstel van vertrouwen in de politiek vergt een regering, die zich altijd en zonder uitzonderingen laat leiden door de 'human dignity' van alle burgers. c) De klimaatcrisis is enkel te bestrijden wanneer overheden, ondernemingen en burgers hun beleid en gedrag niet laten leiden door kortetermijnbelangen, maar steeds afstemmen op het 'common good'. d) Vrede in Europa (Oekraïne!) en wereldwijd vraagt blijvende internationale solidariteit met mensen die lijden onder oorlogsgeweld, geopolitiek machtsstreven, kapitalisme en repressie. We zouden alle crises onder één noemer kunnen samenvatten: hoe zwaar weegt onze verantwoordelijkheid nu voor de komende generaties ?

Het zou naïef zijn voetstoots aan te nemen dat alle overheden en besluitorganen ineens vrede en gerechtigheid gaan omarmen. De christelijke vredesbeweging zal daarom de mondiale ontwikkelingen van onrecht en conflict kritisch moeten blijven monitoren, en in conflictgebieden moeten samenwerken met de 'local capacities for peace'. Die overtuiging en inzet waren de intentie van de stichters van de PAX en zijn dat nog steeds van de christelijke vredesbeweging: door authentieke dialoog en daadwerkelijke solidariteit vrede en gerechtigheid in de wereld dichterbij brengen.

Daarbij wil ik graag PAX aansporen om vooral het gesprek aan te gaan met de jongere generatie. Vooral zij dienen geïnteresseerd en gehoord te worden met het oog op het streven naar een humane en humaniserende toekomst van de mensheid. Zij en de generaties na hen worden later geconfronteerd met de desastreuze gevolgen van onverantwoord beleid en schuldige nalatigheid nu. De intergenerationele dialoog is daarom onmisbaar en urgent.

Utrecht, 21 sept. 2023

+ A.H. van Luyn, sdb, oud-voorzitter Pax Christi